

РОЗДІЛ 3. БІОРИЗНОМАНІТТЯ РОСЛИННОГО СВІТУ: ВІДТВОРЕННЯ ТА ОХОРОНА

ВПЛИВ СИДЕРАТИВ НА ЗАБУР'ЯНЕНІСТЬ ПОСІВІВ В УМОВАХ ОРГАНІЧНОГО ЗЕМЛЕРОБСТВА

*Писаренко В.М., Панченко С.І., Галінський Я.В.
Полтавська державна аграрна академія*

У сучасних умовах інтенсифікації землеробства, погіршення екологічного стану середовища за рахунок необдуманного використання пестицидів, мінеральних добрив і насичення монокультурами потрібно переходити на нову систему землеробства, а саме — органічну [1].

Особливу увагу слід приділити відтворенню родючості ґрунтів за рахунок використання органічних добрив і сидератів.

Цінність і важливість сидеральних культур, не обмежується лише властивістю чудового заміника традиційних органічних добрив.

Сидерати — постійно відновлювальне джерело органічної речовини. Коренева система багатьох сидератів може доставати із глибоких шарів ґрунту елементи живлення (фосфорну кислоту, кальцій, магній та ін.). Після заорювання зеленого добрива та мінералізації ці елементи стають доступними для культурних рослин.

Важливою ланкою органічної системи землеробства є ефективний захист посівів від бур'янів за рахунок зеленого добрива.

У системі органічного землеробства вести боротьбу з бур'янами можна лише системою заходів, спрямованих на усунення або зміну за межі оптимуму факторів їх життя. Стрижнем ефективної системи захисту від бур'янів повинна стати сівозміна з протибур'яною орієнтацією чергування культур. Зокрема, після кукурудзи на зерно ефективно знижують забур'яненість ріллі ланки: горох — пшениця озима — цукрові буряки або ячмінь із підсівом конюшини — пшениця озима, а після кукурудзи на силос — ланка: пшениця озима — цукрові буряки — ячмінь [3].

Пригнічення всіх біотопів бур'янів забезпечує науково обґрунтоване чергування культур у ланках сівозмін. Наприклад, на добре розвинених посівах пшениці озимої завжди пригнічуються пізні ярі бур'яни (мишій сизий і зелений, плоскуха звичайна, різні види щиріці) [2].

Саме тому при дотриманні відповідного чергування цих культур у сівозміні з найменшими витратами коштів і матеріальних ресурсів, створюються несприятливі умови для відтворення високої шкідливості різних біотипів бур'янів. Вплив сидератів на забур'яненість посівів наведені в таблиці 1. Дослід проводився в ПП "Агроекологія" Шишацького району Полтавської області.

Таблиця 1

Вплив сидеральних культур на забур'яненість полів.

№	Сидерат	Основна культура	Кількість бур'янів, шт./м ² (2011 рік)	Кількість бур'янів, шт./м ² (2012 рік)
1	Віко-овес	Кукурудза	42	37
2	Гречка	Ячмінь+еспарцет	83	64
3	Еспарцет	Пшениця озима	48	52

4*	Однорічні трави	Пшениця озима	25	16
----	--------------------	---------------	----	----

* — в данному варіанті представлені дані при інтенсивній системі

Отже, для контролювання бур'янів повинні впроваджуватися особливі системи основного обробітку ґрунту в сівозміні, загушення посівів основних і сидеральних культур для підвищення пригнічення бур'янів, аллелопатична дія сидеральних хрестоцвітних культур і гречки для очищення полів від бур'янів. У системі це дає досить добрі результати.

Література

1. Антонєць С.С. Шлях до ґрунтозахисного біологічного землеробства — К.: «Оранта», 2000 — С. 51-78.
2. Биологическая борьба с вредными насекомыми и сорняками. Пер. с англ. Н.А. Емельяновой и др. Под ред. Б.И. Рукавшникова. — М.: Колос, 1967.
3. Писаренко В.М., Писаренко П.В. Захист рослин: екологічно обґрунтовані системи. — Полтава: ІнтерГрафіка, 2002 р. — 288 с.

ОСОБЛИВОСТІ ОНТОМОРФОГЕНЕЗУ *TULIPA QUERCETORUM* KLOK. ET ZOZ В УМОВАХ ПІВДЕННОГО СХОДУ УКРАЇНИ

Коваленко В.О., Коваленко І.А.
Луганський національний аграрний університет

Згідно з даними Р.Є. Левіної [2] *Tulipa quercetorum* Klok. et Zoz належить до групи рослин, для яких характерна анемохорія. В умовах південного сходу України період засівання триває з початку червня до середини серпня. Насіння *T. quercetorum* проростає навесні наступного року.

Оскільки у природних екоотопах досить складно виявити проростки (у *T. quercetorum* переважає вегетативне розмноження), спостереження за розвитком рослин проводили на дослідних ділянках ЛНАУ. Протягом перших 5-10 днів з моменту проростання насіння відмічали сходи (проростки (р), що знаходилися у фазі "петельки". Через 30-40 днів вегетації рослини формують один трубчастий листок $6,3 \pm 0,20$ см завдовжки та цибулину тунікатного типу $2,8 \pm 0,18$ мм завдовжки, $1,8 \pm 0,07$ мм завширшки. Молода цибулина за допомогою столону заглиблення в перший рік вегетації занурюється в ґрунт на $1,5 \pm 0,16$ см. Її формування завершується до середини травня, в цей час цибулина складається лише з однієї запасуючої луски. Надземна частина рослини та корінь відмирають, нижня частина столону в'яне і виконує функцію покривної луски цибулини.

Восени після періоду літнього спокою цибулина укорінюється, починається ріст зачатків листків. До настання зими пагін може досягати поверхні ґрунту.

В ювенільному (j) віковому стані рослини *T. quercetorum* перебувають два роки протягом другого і третього вегетаційних періодів. Навесні другого року столон заглиблення із верхівковою брунькою зміщується убік, брунька розриває тканини запасуючої і покривної луски, утворюється поздовжня щілина, в яку виходить столон заглиблення, що росте вертикально донизу [1]. У перші дні росту столон має вигляд дуже товстого корінця, у подальшому він відростає на $1,9 \pm 0,14$ см. До кінця вегетації рослин в порожній столону формується дочірня цибулина завдовжки $3,5 \pm 0,27$ мм, завширшки $2,3 \pm 0,23$ мм. Материнська цибулина (насіenneвого походження) дочірніх або цибулин заміщення не утворює. Витративши поживні речовини запасуючої